

Dean E. Frease, izvanredni profesor sociologije University of Calgary

Henry Knoop, docent sociologije, University of Calgary

Prijedlog za intelektualnu autonomiju u sociologiji*

1729. godine Jonathan Swift je napisao malo djelo pod naslovom »Skroman prijedlog« u kojem s oštrom ironijom predlaže svoj »lijek« protiv krajnjeg siromaštva kojeg je Ircima namentnula engleska vlast. Njegovo je rješenje obuhvaćalo uzgoj, trgovanje i potrošnju ljudskih beba. On kaže da će » ova nova delikatesa biti vrlo pogodna za zemljoposjednike, koji, s obzirom na to da su već prožderali većinu roditelja, izgleda da imaju najveće pravo na djecu«.

U vrijeme kada se sve manje može čuti o vrijednosno neopterećenoj sociološkoj školi, nije teško zamisliti sociologa Swiftovog vremena kako tabelarno prikazuje, utvrđuje odnose, primjenjuje čvrste statističke formulacije i objavljuje rezultate svoje studije »Broj prodanih beba prema regijama, stanosti, spolu i težini: funkcionalistički pristup«. Sve, naravno, učinjeno bez trunke saznanja o vrijednosnim pitanjima koja su u tome sadržana.

Ili, što nam je bliže ali ne manje cinično, treba razmotriti Davis-Mooreovu teoriju socijalne stratifikacije koja, lišena svakog sociološkog žargona, tvrdi da u svakom društvu »svatko dobiva ono što zaslužuje« te tako »objašnjava« i »opravdava« činjenicu da u kanadskom društvu, na primjer, cijelih 20% stanovništva živi ispod granice bijede.

Mada se više ne održava »zagonetka« vrijednosne neopterećene sociologije, suvremeni značaj sociologije sve je više određen njezinom primjenljivošću. Drugim riječima, izgleda da je skoro opće prihvaćanje »vrijednosno opterećenog« tipa sociologije dovelo do povećane sklonosti ljudi na vlasti da sociologe pozivaju kao konzultante, odnosno kao dobavljače »korisnih« informacija. Primjere ovakvog razvoja nije teško naći. Sve se više sociologa može naći kako u pokrajinskim i saveznim uredima tako i u privatnim organizacijama. Gdje god se oni nalazili zadatak im je obično definiran kao »prikupljanje informacija i znanja koja će biti korisna za stvaranje politike«.

---

* Ovo je nešto izmijenjen referat podnesen na 13. godišnjem sastanku »Zapadnog društva za sociologiju i antropologiju«, održanom u Calgaryju, Alberta, Canada, od 28. do 30. prosinca 1971. godine.

Nadalje, oni imaju presudan značaj na području ispitivanja javnog mnijenja i istraživanja tržišta. Radi se o tome da sociolozi dobivaju sve veću ulogu sluge postojećem status quou.

Mnogi bi se sociolozi, kada bi bili upitani, izjasnili za liberalne sklonosti u pogledu lokalnih, pokrajinskih, nacionalnih i internacionalnih poslova. Zato ne bi trebalo biti iznenađujuće da je ova sve veća uloga sluge bazirana na javnom ili prikrivenom liberalizmu.

Liberalizam, naravno, posjeduje mogućnosti za učvršćivanje i zaštitu svojih temeljno konzervativnih institucija, djelujući kao osjetilo koje prikuplja signale upozorenja, koji izbijaju iz nekih institucionalnih područja i upozoravaju na neke organizacione defekte. Kada se ti defekti uoče, često se, imajući u vidu minimalne reforme, zahtijeva preispitivanje postojećih institucija.

Tako sociolozi zaposleni u vladinim uredima dobivaju ovlaštenje da, koliko god je to moguće, povećaju uspješnost i djelotvornost postojećih programa; ukratko, da podupru utemeljene institucije čija je odanost vladajućoj eliti odavno utvrđena.

Radi svoje odanosti liberalizmu, sociologija uopće a područje devijantnog ponašanja posebno, nalazili su se s vremena na vrijeme u čudnom položaju da daju temeljno psihološke odgovore na pitanje etiologije. U stvari, predodžba o »američkom snu« prodrla je u sociologiju u formi koja glasi: »svi smo vođe i gospodari svoje sudbine« i stoga smo odgovorni za vlastitu individualnu patologiju.

Ovo prije vodi biografskom izučavanju života i stavova devijanata nego izučavanju strukture sjeverno-američkog društva. Takvo shvaćanje teži konzervativnosti jer naglašava pojedinca i njegove nedostatke i neprilagođenost a stavlja relativno slab naglasak na kanadsko i američko društvo. C. Wright Mills uočio je ovakvu tendenciju među sociolozima još prije četvrt stoljeća.

Ali možda to i nije samo problem sociologije. Postojeće vlade općenito se drže ovoga stanovišta, uglavnom zato što bi zastupanje idealne sociološke pozicije rezultiralo direktnim izazovom vladinoj hegemoniji. Uspješne revolucionarne vlade u svom usponu na vlast zamjenjuju idealnu sociološku poziciju iz svoje bezvlasne faze, psihološkom pozicijom nakon osvajanja vlasti. U stvari, devijantno ponašanje prisutno je pod starim režimom radi izopačenosti institucija dok se nakon preuzimanja vlasti ono objašnjava individualnom patologijom.

Stoga sociologija u mnogo slučajeva, radi svoje odanosti liberalizmu i reformizmu, nudi samo razdvojenu psihologiju. K tome, postavljaju se kako neka važna etička pitanja tako i pitanja profesionalne neovisnosti sociologije.

Izgleda da suvremeni odgovor na pitanje »čemu znanje?« glasi »da služi moći«. Naravno, rezultat ovoga je predviđanje i nadzor u interesu velikih korporacija i vlade. Dramatičniji su primjeri iz Sjedinjenih Država gdje je čvrsto utvrđena primjena društvenih znanosti u podražavanju američke vanjske politike i stvaranju programa protiv pobuna. Posve su uobičajeni sociolozi koji »krampaju« za CIA, Rand Corporation, za State Department ili za Pentagon.

U Kanadi, gdje vladina politika ima manje carsku aureolu, sociolozi su ipak uspjeli postati zastupnici elita. Istraživači tržišta pomažu velikim korporacijama da u javnosti razviju i unaprijede potrošnju. Politička ispiti-

vanja javnog mnijenja pomažu bogatim političarima u njihovom usponu do legitimne vlasti. Industrijski sociolozi pomažu industriji u izlačenju sve veće produktivnosti iz ljudskog rada.

Na neki je način ironično da je pojačana uloga zastupnika elite koju ima sociologija, a koja je posljedica očitog »naseljavanja« etičke orijentacije u sociologiji, nedavno prisilila sociologe da ponovno razmotre tu istu orijentaciju. Nije pretjerano tvrditi da je etička orijentacija, odnosno dilema između vrijednosno opterećene i vrijednosno neopterećene sociologije, danas više nego ikada predmet raspravljanja. Da bi opravdali ovu tvrdnju treba samo spomenuti sve veći broj mlađih sociologa koji su duboko nezadovoljni svojim odnosima s politikom. Svrha je ovog rada da pridonese raspravi na jedan novi, mada ne posve originalan način, koji, čini nam se, obećava više zadovoljavajuće shvaćanje etičke orijentacije nego ijedan drugi nama poznati pristup; štoviše, na bazi tog shvaćanja dat ćemo prijedlog za preorijentaciju sjeverno-američke sociologije.

Po našem mišljenju, nemoguće je stvarno pridonijeti etičkom pitanju u sociologiji ukoliko se prethodno ne odgovori na pitanje — što je uzrok postojećoj vezi između sociologije i moći. Drugim riječima, kako se može objasniti da toliko sociologa uspijeva »služiti vlasti« a da se ne suoče s očitim moralnim problemima? Sigurno je da razlog nije samo naivnost ili »ugovor s đavlom«.

Koliko znamo, među autorima koji su ovo nedavno ispitivali, jedino je MacRae (1971:2) u jednom vrlo važnom članku ukazao na pravi put. Po njegovom mišljenju, sociološka dilema između znanosti i politike mora se objasniti u svijetlu široko prihvaćenog shvaćanja »da bi sociolozi trebali raditi po uzoru na prirodne znanosti«. Gotovo se ne može sumnjati da je »u novije vrijeme sociologija sve više kopirala prirodne znanosti, u najmanju ruku kada se radi o njihovoj orijentaciji na provjerljive, teorijski značajne činjenice. Time je odlučno otklonila praktične i vrijednosne značajke kojima su se bavili neki njezini osnivači« (1971:3). Bilo bi, doista, pravedno tumačiti evoluciju sjeverno-američke sociologije u zadnjih pedesetak godina kao očajnički pokušaj da postigne, kako bi rekao Smelser, »znanstvenu zrelost« (1969:5), odnosno da postane »znanost« u smislu prirodnih znanosti. MacRae misli da se »prihvaćanje odnos odnosa prirodnih znanosti prema politici« podrazumijeva u »ugledavanju u prirodne znanosti«. Znanstvenik prirodnih znanosti je, u odnosu na temeljne vrijednosne izbore, obično »namještenik« (na primjer inženjer) ili vanjski suradnik (savjetnik) (1971:3). Štoviše, prema Mac Raeu, takav položaj nije protivrječan. To je očito zato tako jer bi se moglo osporiti da su vrijednosne postavke kao i ono što je Hauser (1949:3) slikovito nazvao »social engineering« (»društveno upravljanje«), »u najmanju ruku djelomično izvan domene jedne znanstvene discipline te da je neskromno od društvenih znanosti da tvrde, kako su njihove vrijednosti superiorne vrijednostima demokracije i tržišta«.

Iako ovo objašnjenje o porijeklu dileme znanost — politika stvarno ukazuje na pravi put, ono ipak donekle izbjegava odgovor na osnovno pitanje, jer ne objašnjava zašto bi bilo neskromno od sociologa da brane vlastite vrijednosti. Ovo i samo ovo čini osnovno pitanje. Očito je da se odgovor na to pitanje može naći u prevladavajućoj koncepciji znanja u suvremenom društvu, posebno američkom društvu. Ova koncepcija znanja ima korijen u klasičnoj grčkoj filozofiji, osobito Platonovoj i Aristotelovoj, i prodrla je

u Zapadni svijet preko Descartesa (1596—1650) a u englesko govorno područje preko Lockea (1632—1704). To je ideja čiste teorijske spoznaje, koja zatim vodi do ideje o istini kao objektivitetu. U ovom smislu »stvarno spoznati« znači posjedovati dojmove o stvarima, situacijama, događajima i razvitku u »vanjskom« svijetu, onakvima kakvi su oni sami po sebi, na posve objektivna način, odnosno neovisno upoznavanju osobnih sklonosti i predrasuda subjekta. Obično se misli da se ideal objektivnosti u prirodnim znanostima postiže primjenom objektivne, odnosno znanstvene metode. Time znanost, kao sistem objektivnog znanja, postaje čisto formalna stvar metode. Dakle, da bi jedna disciplina (na primjer sociologija) postala znanost, ona samo mora prihvatiti znanstvenu metodu.

Posljedice primjene modela prirodnih znanosti u sociologiji

Očito je da je ropsko imitiranje modela prirodnih znanosti imalo duboke posljedice u sociologiji. O dvjema takvim posljedicama, koje se čine osobito važnima za svrhu ovog rada, ukratko ćemo raspraviti.

Prva je opsjednutost suvremene sociologije metodologijom, osobito u Sjevernoj Americi. Nietzsche je već rekao, da karakteristika moderne ere nije toliko trijumf znanosti koliko trijumf metode nad znanošću. U novije vrijeme Mills je naglasio, da su sociolozi prigrlili jednu osobitu filozofiju znanosti, za koju drže da je Znanstvena metoda, čiji je konačni rezultat neka vrsta metodološke inhibicije. Ova lojalnost Metodi jako ograničava vrste problema koje sociolozi izučavaju (Mills, 1959:57; vidi također Deutscher 1969). Druga posljedica primjene modela prirodnih znanosti jest ta da sociologa kao znanstvenog radnika može zanimati samo ono što »jest« a ne i ono što bi »trebalo biti«. Sociolog treba, prvo i prije svega, biti odan ispitivanju društvene stvarnosti, onakve kakva objektivno postoji sama po sebi, bez obzira na svoje vlastite osjećaje prema njoj. U takvom sistemu nema mjesta vrijednosnim procjenama. Bilo bi doista neskromno od sociologa da ono što objektivno postoji — stvarnost — zamijeni vlastitim vrijednostima! I, što je još važnije, pritom igranje uloge savjetnika javnih i privatnih agencija ne može biti štetno, jer se ovdje radi samo o prenošenju informacija o onome što »jest« onima na vlasti.

Jasno je da se, dokle god sociologija zadržava ovakvu poziciju »objektivnosti« i time opravdava svoju ulogu »sluge vlasti«, uopće ne mogu postavljati neka pitanja od bitne intelektualne važnosti...

Ova objašnjenja ukazuju na to da se postavljaju kako neka etička pitanja tako i vrijednosni zapleti koji proizlaze iz uloge zastupnika elite koju ima sociologija.

Ako sociolozi samo izvještavaju, kao što bi to mogao činiti demograf, o tome gdje se u jednom gradu nalaze javne službe i kuda se kreću sredstva javnog transporta, onda nije u pitanju čijim interesima služi takvo postavljanje tih službi.

Ako se sociologe poziva samo zato da »iscijede« veću produktivnost rada od namještenika, onda im nije zadatak da analiziraju drukčije uređenje proizvodnje. Ako se sociologe unajmljuje samo zato da bi objelodanili službene izjave koje opravdavaju tekuću politiku socijetalnog blagostanja, onda tu nema mjesta inteligentnom istraživanju alternativnih sistema raspodjele dohotka.

Ovo se pitanje, po našem mišljenju, može promatrati i iz drugog, više zabrinjavajućeg kuta. Sociolog, kao znanstveni radnik, ne samo da **ne može** postavljati pitanja vrijednosne prirode nego ih **ne bi ni trebao postavljati**. Kako je Fichte (1762—1814) istakao pred skoro dva stoljeća, želja za postizanjem objektivnog znanja bazira se na temeljnoj potrebi da se izbjegne odgovornost. Drugim riječima, bazira se na nadi da će se moći raditi u skladu s postojećim stanjem i razvitkom stvari, te stoga biti pošteđen svake osobne odluke. U tom slučaju čovjek čak može biti ponosan da je otkrio neku vrstu moralne obaveze prema istini, izbjegavajući svaku odgovornost i dozvoljavajući da ga vodi isključivo objektivna stvarnost. Očito je mali korak odavde do Marcuseove ideje da je znanstvena metoda instrument dominacije, čemu možemo dodati i to da se objektivizam predstavlja kao ideologija nove vrste dominacije, dominacije objektivnog svijeta nad subjektom.

Koji su posebni putovi ovakvog razvoja dostupni sociologu? Koje su mogućnosti još otvorene?

U potrazi za alternativom

Jedna očigledna alternativa je stvaranje sociologije za one koji nemaju vlast; opskrbiti ih intelektualnim oružjem za borbu s vlastima. Međutim, uprkos nekim implikacijama naših ranijih opaski, profesionalno vezivanje za niže klase također postavlja probleme.

Ti problemi vrte se oko jednog prastarog pitanja. Zapravo, oko odnosa organizacije prema vlasti. Mnogi se sociolozi, u nekom momentu svoje karijere, susretnu s neugodnim pitanjem koje je postavio Becker — »na čijoj smo strani?«. No, to nije glavna tema ovog rada. Pa ipak, treba naglasiti da postoji izvjesna povezanost između pitanja vrijednosne obaveze i pitanja vlasti. U stvari, ukoliko sociolog ne promatra ekonomske i političke institucije kao nešto čime upravljaju ljudi, u mnogo slučajeva bit će mu dosta teško korisno raditi za predstavnike vlasti.

Zbog toga još jedna jasna alternativa povlači za sobom takve pojmove kao što su: profesionalna i intelektualna autonomija ili neovisna kritička analiza.

Međutim, kada u koncepciju o neovisnosti uključimo prethodno izvedeno vrijednosno opredjeljivanje, nastaje jedan treći zbrkani pojam. U stvari, dok će se mnogi pobuniti da su ova dva pojma uzajamno isključiva, čini se jasnim da oni to zapravo nisu.

Mogućno je da se znanstvenik društvenih znanosti drži ideološke pozicije koja je podudarna s pozicijom vlasti a da ipak ostane kritički neovisna o toj vlasti. Katkad to može biti vrlo teško, ali je ipak u većini slučajeva moguće.

Suprotna tendencija je daleko uobičajenija. To znači da oni koji posjeduju vrijednosnu orijentaciju često gube intelektualnu autonomiju. Ovo, naravno, ne isključuje mogućnost da i oni kojima nedostaje vidljiva vrijednosna orijentacija budu ili ne budu ovisni o vladarima, što ovisi o stjecaju okolnosti i društvenoj situaciji.

U društvima koja se, kao kanadsko, bave nekom vrstom rotarijanske propagande, primjenjuju se veliki pritisci na primjerenost sociologije, koji rezultiraju općom težnjom prema pozivnoj orijentaciji. Radi svoje korisnosti

u prikazivanju naše društvene politike, sociologija vjerojatno može očekivati nastavljjanje a možda i povećanje pokrajinske i savezne potpore, s pratećim pitanjima neovisnosti.

Mora biti jasno da je pod određenim uvjetima pozivni pritisak na društvenu teoriju apsolutno nužan. Na primjer, ako se netko bavi ispitivanjem jedne teorije, postaje neophodno provjeriti njezinu primjenljivost na širem društvu, često puta u obliku praktičnog programa. U svakom slučaju, kratkoročno a možda i dugoročno gledano, sociologija će se suočiti sa sve većim problemom intelektualne autonomije i neovisnosti.

Iz prethodne analize je jasno da bi naše nastojanje da se uhvatimo u koštac s etičkim pitanjem, moralo biti pokušaj da se izbjegnju skućene granice modela prirodnih znanosti. Ovo nije nova ideja. U zadnjih dvadesetak godina bilo je nekoliko pokušaja da se uklone nedostaci modela prirodnih znanosti. Oni su obično sadržavali uvođenje vrijednosti u tradicionalni sociološki okvir i nailazili su na bitne poteškoće. Ove pokušaje, kao i teškoće s kojima su se suočili, vješto je obrazložio MacRae (1971) i ovdje to ne treba ponavljati. Od bitne je važnosti, međutim, Mac Raeov prijedlog za izbjegavanje modela prirodnih znanosti (1971 : 6). On smatra, da »ako se sociologija treba baviti vrijednosnim osnovama politike i elite, ona mora donekle izbjeći model prirodnih znanosti«. Da bi to postigla ona mora upotrebiti vlastite tradicije vrijednosne rasprave koje su sada periferno i sporadično izražene, ali su postojane. Za raspravu o glavnim vrijednosnim principima potrebno je široko »bojište«. Jedan od načina da se to postigne jest jasno uvođenje vrijednosnih rasprava u osnovni komunikacioni sistem određene znanstvene discipline, priznavajući da se time uvodi jedan novi element. Da bi se zadovoljila ova potreba korisno bi bilo stvoriti posebno područje ili granu »socijalne filozofije« unutar sociologije, sa specijalnim naglaskom na etici. Takvo područje »dozvolilo bi da se neispitane posljedice primjene vrijednosti u društvenim znanostima rasprave racionalno i u vezi sa znanstvenom raspravom o sredstvima za postizanje tih vrijednosti«. Kao mogući rezultat takve rasprave MacRae vidi »manje zavaravanje samih sebe od strane sociologa, onda kada se radi o odnosu između njihovog stručnog znanja i politike«.

Dok se u osnovi slažemo s poželjnošću pa i nužnošću približavanja nekih aspekata filozofije sociologiji, željeli bismo istaknuti, nasuprot očitom Mac Raeovom uvjerenju, da nije nužno »stvoriti« posebno područje socijalne filozofije. Takvo područje već dosta dugo postoji u kontinentalnoj Evropi, gdje je socijalno-filozofska rasprava uvijek imala poseban značaj za sociologe. Bilo bi mudro od američke sociologije da, kao prvi korak prema postizavanju intelektualne autonomije, prestane ignorirati tu literaturu. U ostatku ovog rada htjeli bismo otići nešto dalje od MacRaeovog važnog doprinosa i predložiti način na koji bi takvo približavanje sociologije i filozofije moglo dovesti do rješavanja etičke dileme u sociologiji. Ozbiljno i kritičko ispitivanje prevladavajućih filozofskih »nazora na svijet« (Weltanschauungen) omogućilo bi sociolozima da »eksperimentiraju« s njima, te da racionalno odaberu onaj koji najviše obećava kao baza za pravilno razumijevanje društvene stvarnosti. Ili određenije, dalo bi im kako jednu viziju čovjeka tako i jednu koncepciju spoznaje i odnosa spoznaje i akcije, koja je prije rezultat racionalnog izbora među alternativama nego bezuvjetne i slijepe odanosti viziji koja prevladava u zapadnom svijetu, a posebno u Sjevernoj Americi. Nije

neshvatljivo, uvjereni smo, da bi ovakvo ispitivanje dovelo mnoge nepristrane sociologe do toga da ozbiljno ispituju filozofsku osnovu većeg dijela suvremene sociologije. Iako nemamo mjesta za opsežnije ispitivanje ovog problema, bit će korisno ukratko izložiti pravac u kojem bi se takva misao mogla razviti. Kako je prije spomenuto, prevladavajuća koncepcija spoznaje u modernom društvu plod je Descartesove ublažene forme spiritualizma (Luijpen i Koren, 1969). Descartesa je sumnja dovela do reduciranja ljudskog aspekta svijeta na sadržaje svijesti i stoga do potvrđivanja realnosti svijeta po sebi. Tako je subjekt (svijest) postao »rastavljen od svijeta a svijet istjeran 'ondje', odijeljen od subjekta« (str.33). U ovom kontekstu, spoznaja je postala »odraz svijeta rastavljenog od subjekta u subjektu bez svijeta ...« (str. 57) Ova se koncepcija spoznaje održala među znanstvenicima sve do danas, mada je među filozofima dobila skoro fatalni udarac pojavom egzistencijalno-fenomenološke škole. Bazirana na viziji čovjeka kao »egzistencije«, kao »svijesnog tu-bitka« ili kao »utjelovljene tu-subjektivnosti«, egzistencijalna fenomenologija definira spoznaju kao »intencionalnost« odnosno kao orijentaciju-ka ili otvorenost-prema svijetu. »Spoznaja je oblik čovjekove »uključivosti tu-bitka« ... Spoznaja nije odnos dvije različite stvarnosti, ona je sam subjekt uključen u svijet« (str. 57). Takva koncepcija spoznaje ne samo da vodi jednom širem shvaćanju objektiviteta nego i stavlja odnos između spoznaje i akcije u posve novo svjetlo. Ovo postaje potpuno jasno tek kad se spoznaja poveže s nekim drugim aspektima egzistencije, kako je shvaćaju egzistencijalni fenomenolozi. Za fenomenologa, čovjekova egzistencija je **koegzistencija**, što znači da ni na jednom stupnju svoje egzistencije čovjek nije posve sam. Dapače, prisutnost drugih na svim stupnjevima čovjekove egzistencije znači da je njegovo biće »bitak-za-druge« te da je, štoviše, taj »bitak-za-druge« esencijalna karakteristika čovjeka. Osim toga, na svim stupnjevima njegove egzistencije čovjekovo biće je »treba da«, što znači da je čovjek »zadatak«, »tu-zadatak«. »Dokle god je čovjek čovjek, njegovo biće jest, esencijalno jest, zadatak« (str. 106—107). No, tvrdi fenomenolog, čovjekovo »treba-da« pokazuje se na temelju odraza kao »treba-da-za-drugog«, odnosno etički moment čovjekovog »treba-da« jest njegova predodređenost za svoje bližnje. Zato je samo ostvarivanjem svoga »treba-da-za-drugog« čovjek autentično human. Zahtjev za humanošću je tako zahtjev da se u drugom vidi »poziv vlastitoj egzistenciji« a u sebi »treba-da-za-drugog«, ili zahtjev za pravednošću.

Očito je da pristajanje uz egzistencijalno-fenomenološko shvaćanje čovjeka ne samo da onemogućava bilo kakav pokušaj odvajanja spoznaje i akcije, nego i daje putokaz za usmjeravanje težnje za spoznajom i njezine primjene u obliku akcije. Obje postaju nerazdvojno povezane kao momenti egzistencije, čija je zadaća da se postigne čovječnost odnosno pravednost. Tada više neće biti dovoljno opravdavati težnju za spoznajom radi spoznaje ukazujući na ono što Greer (1969) naziva »estetskom« dimenzijom, zadovoljavanje doživljaja ljudskog uma »spoznavanjem«. Niti će biti dovoljno ukazivati na tradiciju sociologije kao »opozicione« znanosti, na činjenicu da »sociolozi teže da odaberu svoju profesiju, ne samo radi moguće elegancije njezinih provjerenih teorija, nego i radi reformističkih motiva« (MacRae, 1971:3). Egzistencijalno shvaćanje čovjeka, koje je po našem mišljenju ispravno shvaćanje čovjeka, ukazuje na to da znanje, da bi bilo autentično humano i etički opravdano, mora **nužno** biti usmjereno na stvaranje najvećeg mogućeg

stupnja pravednosti u datim historijskim okolnostima. Sporno je pitanje, doduše, koliki bi se dio suvremene primijenjene sociologije, promatrano u ovom svjetlu, mogao smatrati etičnim. Preorijentacija prema gore iznesenom prijedlogu omogućila bi sociologiji, teorijskoj i primijenjenoj, da služi svom stvarnom gospodarstvu, čovječanstvu, a ne odabranoj eliti zastupnika moći. Tek bi tada ona postigla stvarnu intelektualnu autonomiju.

Prevela: **Ivana Morić**

LITERATURA

1. Deutscher, Irwin, 1969, Looking Backward: Case Studies on the Progress of Methodology in Sociological Research. *The American Sociologist*, 4, 1, February.
2. Hauser, Philip M., 1949, Social Science and Social Engineering. *Philosophy of Science* 3, July.
3. Luijpen, William A., and Henry J. Koren, 1969, A First Introduction to Existential Phenomenology Pittsburgh, Duquesne University Press.
4. MacRae, Duncan, Jr., 1971, A Dilema of Sociology: Science Versus Policy. *The American Sociologist*, 6, Supplementary Issue, June.
5. Mills, C. Wright, 1959, *The Sociological Imagination*. New York, Oxford University Press.
6. Smelser, Neil J., 1969, The Optimum Scope of Sociology, in R. Bierstedt (ed.) *A Design for Sociology*. Philadelphia, American Academy of Political and Social Science.

Frease—Knoop

Summary

A PROPOSAL FOR INTELLECTUAL AUTONOMY IN SOCIOLOGY

We would like to propose a way of bringing sociology and philosophy closer together, and thus perhaps solving the ethical dilemma of sociology. A serious and critical study of the predominant philosophical »views of the world« (*Weltanschauungen*) would enable sociologists to »experiment« with them, and rationally chose the one that promises best to serve as a basis for a proper understanding of social reality. Or, to be more precise, sociologists would obtain a vision of man, a concept of comprehension and of the relationship between comprehension and action, which is more a result of a rational choice among alternatives, than an unconditional and blind devotion to the vision predominant in the West, particularly in North American. We are convinced it is not incomprehensible that such a study would make many impartial sociologists question deeply the philosophical basis of a major part of contemporary sociology.